

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ.АЛЬ-ФАРАБИ

ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
ФАКУЛЬТЕТ ФИЛОСОФИИ И ПОЛИТОЛОГИИ

223

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ДАМУ ҮЛГІСІНІҢ
ФИЛОСОФИЯЛЫҚ-МӘДЕНИЕТТАНЫМДЫҚ
ПАРАДИГМАСЫ (ҚАЗАҚ ЕЛІ – ЖЕРҰЙЫҚ)
жоба аясындағы

ҚАЗАҚ ЕЛІ – ЖЕРҰЙЫҚ

Қазақстан Республикасының 20 жылдық Тәуелсіздігіне арналған
халықаралық ғылыми-теориялық конференция материалдары

12 қараша 2011 ж.

ҚАЗАҚ ЕЛІ – ЖЕРҰЙЫҚ

Материалы международной научно-теоретической конференции,
посвященной 20-летию Независимости Республики Казахстан

В рамках проекта
КУЛЬТУРФИЛОСОФСКАЯ ПАРАДИГМА
КАЗАХСТАНСКОЙ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ
(ҚАЗАҚ ЕЛІ – ЖЕРҰЙЫҚ)

12 ноября 2011 г.

ана емес, «полимәдениетті жеке тұлға» тәрбиелеу, әрине, тұлғааралық қатынас барысында, демек этникалық ерекшеліктерді жақсы меңгерген полимәдениетті педагогпен қарым-қатынас барысында жүзеге асады. Яғни, бастапқыда атап өтілген тұлғааралық қатынастардағы іс-әрекеттік жанама теориясын терең зерттеуден келіп шығатын іс-әрекеттік тұлғалану тұжырымдамасы тұлғалық әсер проблемалары бойынша зерттеулерді мақсатқа бағыттайды және әдіснамалық жағынан қамтамасыз етеді. Екінші жағынан, ол тәрбиелеумен және оқытумен айналысатын этно-субъектілердің – мұғалімдер мен тәрбиешілердің полимәдениетті тұлғалану қабілеттілігінің қалыптасу механизмдерін барынша мұқият талдау қажеттігін талап етеді.

Түйіндей отырып, ұлттық қарым-қатынаста кәсіпқойлықтың жеке адамдар арасында көріну деңгейлері жеке тұлғаның дағдыларын, іскерліктері мен қасиеттерін қалыптасуын талап етеді: әртүрлі этностық қауым өкілдерінің өзара іс-әрекеттері мен қатынастарындағы әртүрлі қиындықтарды жеңуді қамтамасыз етеді, басқа ұлттың өкілдеріне деген жанашырлық, ұлтаралық қатынастардың нәтижелігіне қажетті жағымды психологиялық атмосфераны тудыру, сол сияқты біріккен іс-әрекет барысында жағымды нәтижелерге жету.

Әдебиет

1. Асмолов А.Г. Личность как предмет психологического исследования. – М., 1984. – 105 б.
2. Социология. Лекциялар курсы/ жауапты ред. басқ. Ә.Х.Тұрғынбаев. – Алматы, Білім, 2000. – 85 б.
3. Наурызбай Ж.Ж. Этнокультурное образование. – А., 1997. – 152 б.
4. Қабылбекова З. Поликультурная личность как новый педагогический ориентир/ВШК, №1. 2000. – 177 б.

Жарас Сейітнұр,

психология ғылымдарының кандидаты, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ доценті

ҚАЗАҚ ЭТНОПСИХОЛОГИЯСЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ МӘСЕЛелЕРІ

Бүгінгі таңда жаһандану процесі объективті құбылыс болып отырғандықтан одан енді еш қашып құтыла алмайтынымыз айқын болды. Уақыттың осы бір көкейкесті әрі пәрменді талабына әрбір этнос, ұлт өзінше жауап беруде. Біреулері оның ағымына еш қарсылықсыз мойынұсынса, ал өзгелері өзіндік төлтумалылықты сақтап қалу үшін жанталасуда. Мойындауымыз керек: саны аз әрі этномәдениеті әлсіз халықтардың жаһандануға төтеп бере алуы қиын. Тіпті мүмкін еместей де көрінеді. Егер әлемде жаһандану сияқты процестер орын алмағанда мұндай мәселені арнайы сөз қылмас та едік. Оның үстіне, айтарлықтай кезең аралығында отаршылдық қамытын киіп табиғи дамуы тежелген қазақ сияқты халықтардың аландауының да жөні бар. Советтік «балқыту қазанында» ассимиляциялық үрдіске ұшыраған қазақтар ХХ ғасырдың соңында егемендігін жариялап саяси тәуелсіз мемлекет ретінде есін енді жиған кезде жаһандану сияқты күрделі құбылысқа тап болып отыр. Саяси элита көштен қалмау үшін ұлттық жаңарту (модернизация) шараларын қолға алуға мәжбүр болды. Оны дұрыс делік-ақ. Алайда қазақтың ұлт ретінде өзіндік кескін-келбеті мен ерекшеліктері сақталуы тиіс емес пе? Кейбір мәдени қайраткерлеріміздің, зиялыларымыздың салт-дәстүрімізді жоғалтпайық деген орынды мазасызданулары прогреске қарсы бағыттағы консерватизм сияқты қабылдануда. Қазақ ғылымы мен мәдениетінің көрнекті өкілі Ақселеу Сейдімбек «Қазақтың күй өнері» атты кітабында: «... Технократтық даму ұлттық атаулының бәрін кеміріп, жалмап, обып, құртып барады... Ал өзіндік қасиеттен айырылған ұлт өледі. Ұлтты өлтірмейтін оның төлтума мәдениеті ғана», – деп өзінің аландаушылығын білдірген еді [1].

Соңғы онжылдықтарда қарқынды түрде кенттенуге (урбанизация) ұшыраған әрі үлкен саяси-әлеуметтік, рухани-мәдени және психологиялық өзгерістерді (трансформация) бастан кешіп жатқан ұлтымыз үшін қазақ неоконсерватизмінің (әсіресе мәдениет саласында) мәні